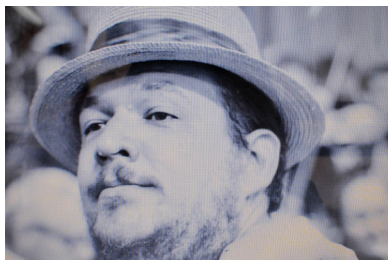

Meglehetősen szelíd költő-őrült vagyok

Varga Melinda beszélgetése Weiss Raoullal

– *Elzászban születted, a francia az egyik anyanyelved, franciául végezted az iskoláidat, a Sorbonne-on szereztél egyetemi oklevelet. Több nyelven beszélsz anyanyelvi szinten (magyar, német, román, angol, spanyol), műfordítasz, publicisztikát írsz. A magyar nyelvet bírni, és olyan*

költői-nyelvi eszköztárra szert tenni, hogy verselj is, vagy nyelvzsenit feltételez, vagy a költői örülettel állhat összefüggésben, esetleg ennek a kettőnek az ötvözete. Mikor kezdett érdekelni a magyar nyelv, mi motivált, hogy megtanulj magyarul?

– A „költői örület” című forgatókönyv nekem szimpatikus. Bár Ezra Poundhoz képest például szerintem meglehetősen szelíd költő-őrült vagyok.

A magyar nyelv zeneiségével, pontosan emlékszem, hogy mikor „találkoztam” legelőször: 1993 tavaszán Madridban éltem, s az ottani filmmúzeum Tarr Béla-ciklust rendezett. Pedig nem mondhatni, hogy valami bőbeszédű filmek azok. De az a fajta arisztokratikus neuraszténia, ami árad belőlük (és persze a filmek alapjául szolgáló Krasznahorkai-féle regényekből és tulajdonképpen a magyar kultúrának egy jelentős részéből) nagyon megfogott. Megfelelt a saját lelki beállítottságomnak. Egy szellemi képességekkel rendelkező embernek elég a magyar kultúrába beléköszolnia, utána már nem fogja elereszteni. Nagyon érdekes, hogy miközben politikailag a magyarság csak az egyik „kelet-eu-

rópai kisállam”-nak (Bibó) a kulturálisan meghatározó népe, és a magyar írásbeliség viszonylag friss hagyomány, a magyar nyelv viszont olyan kultúrának a vektora, amit Európában csak a franciával, a némettel, a spanyollal, az olasszal és az oroszsal lehet összehasonlítani szerintem. Lengyel József Attila nincs. Szlovák Mikszáth sincs. És akármennyire szeretem a szerbeket, szerb Hamvas, ha jól tudom, sincs.

– *Milyen hatásnak, olvasmánynak, tanárodnak, szellemi mesterednek köszönhető az irodalom iránti vonzalmaid?*

– Franciaországban az én nemzedékem számára az iskolai rendszer még tömegesen propagálta az irodalmi gyakorlatot (azóta sajnos tönkrement). Az irkafirkát zsenge kortól kezdtem tehát, de ez nem azt jelenti, hogy akkor már értettem volna, „miről szól a (z írott) szó”, illetve, hogy érdemes írni. Azt most sem tudom tökéletesen, de van néhány író, akitől sokat tanultam. Elsősorban Manuel Vázquez Montalbán, Brecht, Céline, Viszockij... De ezek persze csak könyvtári élmények voltak. Később jött, Erdéllyel együtt a nagy szerencse, hogy ott igazi mesterre leltem Bréda Ferenc személyében. Mivelhogy Bréda-tanítványok között folyik most a beszélgetés, neked biztosan nem kell magyarázni, hogy az igazi mester soha nem „szakmester”, hanem szükségszerűen egyetemes-mindenes: szellemi, irodalmi, erkölcsi... Brédától még inni és udvarolni is tanultam (tanultunk?). Csak politikai mesterem nem volt, mert Bréda túl bölcs volt ahhoz, hogy politizáljon. Bár követtem volna a példáját...

Érdemes Keleten élni

– *Publikáltál-e ifjúkorodban verseket Franciaországban, és ha igen, hol?*

– A magyar olvasó számára talán váratlan, de amúgy nagyon nem meglepő a válaszom erre, hogy egyáltalán nem. Eszembe sem jutott. De nemcsak nekem: a párizsi elit iskolákbeli padtársaimnak sem. Senkinek. Az emberek errefelé nem igazán mérik

fel, hogy mennyire elsüllyedt Nyugaton a verskultúra. Franciaországban, mondjuk, az angolszász katasztrófához képest, van még minőségileg elfogadható regény-tömegfogyasztás. De a vers már egzotikum. Ezért is érdemes Keleten élni. Bréda csak tudta...

Az igazsághoz hozzátartozik azonban, hogy pár versem akkoriban mégis megjelent, de elzászi nyelven, a nevetségesen gyenge elzászi autonómiamozgalom sajtójában. Azok amúgy nem voltak jó versek. Csak az volt bennük fontos, hogy egyáltalán a kihalófélben lévő etnikai nyelvünkön fogalmazódtak. Dacból, úgy szólván. Az attitűdöm, látod, már akkor is eléggé magyaros volt.

– *Milyen kihívást, izgalmat lát abban egy francia, hogy Erdélybe költözzön, huzamosabb ideig itt éljen, románul és magyarul is hibátlanul megtanuljon?*

– Hogy általánosan „egy francia” mit lát, azt nem tudom, illetve nem tartozik rám. Választ erre csak a saját nevemben tudok adni. És őszinte is leszek: a „fordított disszidálásnak” számomra az volt az értelme, hogy visszakapjam itt azt a még némileg működőképes európai társadalmat, ami Nyugaton már tönkrement. Akár verskultúra, akár korosztályok és nemek közti viszonyok szempontjából. Mindazt, amit ott tönkretett a polkorrekt, a feminizmus, a 68-as ideológia, a sok évtizedes balliberális hegemónia. Az itteni balliberális nyelvezetével élve: reakciós elem vagyok.

– *És annak mi volt a mozgatórugója, hogy olyan kulturális tért (kocsmát) hozz létre, ahol esténként összeül a kolozsvári irodalom és művészet krémje? Az Aux Angés-ban, azaz az Angyalokban mindenféle náció és nemzedék estéről estére találkozott, törzshely, szellemi óvóhely volt. Kellemes nosztalgiával emlékszem vissza, ma is mindig eszembe jut egy-egy hangulatos este, ha elsétálok az épület elé.*

– Ez is végső soron Brédának volt köszönhető. Ahogy tudod (hiszen mi is ott ismerkedtünk meg), Molnár Attilához, a legenda Atteszhez köthető Prospero punk kocsmá volt a kolozsvári „elsődleges szocializálódásom” színhelye. Aki nem tudja, mifé-

lék folytak ott, főleg Bréda körül, nézze meg Lakatos Róbert barátom zseniális *Spilerek* című rövidfilmjét. És akkor a Prospero hirtelen (bár, gazdasági-könyvelői szempontból nem teljesen váratlan módon) bezárt, Attesz pedig egészségesebbnek látta, hogy pár évre távozzon a kincses városból. De én komolyan vettem a brédai iskolát. Annak hajlékot kellett biztosítani. Így kezdődött az egész.

– *Az Aux Anges-ban találkozunk először cigánymuzsikával, ami a kolozsvári lokálokat illeti, sem a táncház, sem a cigányzenészek nem voltak jellemzőek a kétezres évek közepén, aztán a te kezdeményezésedet látva, futótűzként elterjedtek.*

– Itt jön be a képbe az egyik közös barátunk, Bréda fő tanítványa, Boros Lóránd kolozsvári néprajzos, orientalista, néptáncos, életművész. Ő avatott be az erdélyi zenei dolgokba. És az ő ötlete is volt, hogy a népzenét egy-egy estére kihozzuk a történelmileg nagyérdemű, de az utóbbi időkben sokszor steril és belterjes, múzeumi hajlamú táncházmozgalom keretéből, hogy visszaadjuk a népzenét a (jelen esetben kocsmázó) népnek. Ezért a higiénias műfaji szegregáláshoz sem ragaszkodtunk, volt ott minden: falusi zene, kávéházi cigányzene, magyar nóta, jazz... Hasznos dolog a múzeum, de nem annyira élvezhető. Mi azt a kultúrát élvezni akartuk. Hiszen nem pénzért szerettük, hanem ráfizettünk, és nem bántuk meg.

– *Beszélgj, kérlek, a kocsmá nevének történetéről is. Miért Aux Anges?*

– Akkor folytatódjon az *Amarcord*-stílusú felvonulás, egy másik nagy életművésszel: Buzási András kolozsvári színésszel. Az *Angyaloknál* ő „csendestárs” volt, de jelentősen hozzájárult a kocsmá vizuális identitásához. Például ő bízta rá tehetséges gyerekkori barátjára, Szabó Andrásra a kocsmá belső designját. Meg egyáltalán ahhoz, hogy fiatalok odavonzódtak (én vénnek születtem: húszévesen sem értettem a fiatalokat). Neki amúgy volt egy nagyon okos, francia tanárnő édesanyja (Isten nyugtassa), s amikor a névadás vajúadásában kínlódtunk, az a kreatív lelkületű asszony oldotta meg a gordiuszi csomót. Nem tévedett, ha azt

nézzük, hogy az a név most is (a kocsmá bezárása után tíz évvel) a városi folklór része.

„Ahogy én táncolok, olyan nép nincs”

– *Hogy kerültél kapcsolatba a néptáncokkal? Honnan a népzene iránti vonzalmad?*

– Legelőször Párizsban, a 90-es évek elején egy FNAC-üzletben találtam egy dupla CD-t, palatkai zenével. Később, a 90-es évek végén el is kaptam őket egyszer, szilveszterkor a budai Fonóban. Akkor még a nagy öregek zenéltek, a Kodoba testvérek: Marci és Béla. Marci fia, Florin, már tanonckodott mellettük, de még nem ismertük egymást. Boros Lóránd mutatta be pár évvel azután, s azóta is zenészek között az egyik legjobb barátom. De az az ember, aki képes volt velem megértetni a tánc lényegét, az Both József – Erdélyben biztosan a legnagyobb táncpedagógus. És ilyen feladathoz nem kellett ennél kisebb tehetség, hiszen – Varga J. Csaba mérési táncantropológus barátomat idézve – „ahogy én táncolok, olyan nép nincs”.

A belső diktatúra a legádázabb

– *Hogyan emlékszel vissza arra a legendás kolozsvári periódusra? És mit gondolsz, miért változott meg a szabad, nyitott város, ahol valóban jó volt művészeknek, íróknak, gondolkodónak lenni? Egyáltalában Erdély... A Welcome to the Hotel Transylvania című versed úgy érzem, keserű nosztalgiával tekint vissza erre a korra:*

Mindegy már, melyik a leggonoszabb hónap:
Bedrótozták a prímást, halottas kíséretet rendel
Kolozsvárnak a pályázatnyertes NGO.
Sirassátok, spílerek, házi őrizetből,
Dutyiból és Z.H.-ból a golánok fészkrét!

Sirassátok, múzsák, au pair uniós tömlöcökből,
Messzi londonokból a kapualj-szigetvilágunkat,
Édenkert alatti cumizsúrjainkat,
Albérleti kincses kúrásainkat!
A New York Szálló díszkriptáján
Vérkeringővel nyílt a vámpírok bálja.

– Amikor „nyitott város”-ról beszélünk, a posztkommunista országokban többnyire arra gondolunk, hogy nincs diktatúra. Már mint külső kényszerben látjuk a „nyitottság” ellentétét. Persze nem áll szándékomban tagadni, hogy 1990-ig diktatúra volt (Románia esetében talán nemcsak addig...). Viszont ha kulturális dolgokról beszélünk, akkor a 1990-es és 2000-es évekbeli, briliáns kolozsvári underground 2010 utáni összeomlásának a tanulsága számomra az, hogy a belső diktatúra mindig a legádázabb. Kolozsváron hol futottak össze az erdélyi kultúrák, *mint olyanok*? Nálam, a reakciós elem kocsmájában. Most mindenféle Tranzit-házakban és Ecsetgyárakban nyomják a polkorrekt dumát – többnyire Soros pénzén, és többnyire angolul. Nálunk Bréda mindig szigorúan tiltotta az angol nyelv (ill. „kikötői zsargon”) használatát. De az „újkolozsváriak” miért is beszélnének magyarul, románul, szászul, cigányul, Erdély bármelyik történelmi nyelvén? Akik elkobozták a kolozsvári kulturális életet – a „sokszínűség” reklámja alatt –, valójában csak a globálisan egyforma, szörnyen unalmas és steril LMBT + grétathunberges híg moslékot terjesztik. És akik műanyag székükön unatkozva most passzívan, ájultan beveszik ezt a csalit, holnap úgyis távoli országokban fognak élni, és dolgozni, miközben a román nagytőkések behozzák más kontinensekről a munkaerőt. Kb. erről szól a Trenszivénya című elkeseredésem.

– *Nem ijedsz meg az erősebb kifejezésektől. A kortárs líra mint ha túl illedelmes, finomkodó lenne, körülír, tapogatózik, sejtet, kevésbé nevezi nevén a jelenségeket, főleg a fiatalabbak, a huszonévesek költészetére gondolok. Mit gondolsz erről? Hiszen te fordítottál egészen fiatal költőktől is verseket franciára.*

– Az a labancos illemmánia valószínűleg az egyik legártalmasabb vonás a magyarság modern kulturális életében. Ezt Bréda is jól tudta, aki szerfölött jártas volt a reformkor előtti magyar irodalomban (levéltári kéziratokból sok olyan írást ismert, amivel még könyvtárban sem találkozik az ember...). Nagy Blanka verbális kiütéseivel nem az a baj, hogy trágár, hanem az, hogy végtelenül buta. OJD is trágár, de ő zseniális – ez számít, más nem. Nyilván az sem baj, ha valaki inkább sejtetni szeret, és tud. Hiszen az már nem irodalmi tétel, hogy nekem, mint a *Grande nation* nevelt fiának nagy a szám. Ezt amúgy nem hagyják mindenütt büntetlenül, még a LIBE bizottságairól híres *Európai Unió* területén sem...

Óvakodni kell a monomániás irodalmi hittanoktól

– *Az Irodalmi Jelenben közölt válogatásban Kopriva Nikolett verseivel találkozunk, és egy másik ifjú hölgytől, aki szintén közölt lapunkban, Tóth Dominikától is fordítottál. Miért ők érdekeltek, milyen különlegességet fedeztél fel a lírájukban?*

– Maximálisan eltérő esetek. Kopriva Nikolett többnyire metafizikai verseket ír, nemtelenül, kortalanul, helytelenül. Nagyrészt mindegy szerintem, hogy *kárpátaljai fiatal nő*. A legjobb verseiben épp az tetszett meg. Tóth Dominikát viszont személyesen nem ismerem, de a verseiből olyan alkotói személyiség sejlik, aki főállásban nő, s mellest ír – nem is rosszul. És főleg, őszintén: itt van előttünk a modern nő, ahogy a feminizmus építette tökéletes pokolban vergődik – s engem, mint szemléltőt és mint férfit, érdekelt is, érintett is ez a „látvány”. Itt nyilván nem pont ugyanarról az énemről beszélek, aki Kopriva Nikolett plótinosi líráját kóstolgatja. Kopriva Nikolett esetében nincs is értelme az „őszinteség” fogalmának, mivelhogy az ő költészetének nagyjából semmi köze az egyéni élethez. De ez a többoldalúság nem más, mint a világ rendje: a templomnak is van értelme, a bordélyháznak is. Szerintem óvakodni kell a monomániás irodalmi hittanoktól.

Verset nem lehet személytelenül fordítani

– *Ebben maximálisan egyetértek veled. És ha már itt tartunk, talán pont ezért is bontakozik ki olyan izgalmas és változatos paletta a műfordításaidban. Többek között Bréda Ferenc, Bogdán László, Böszörményi Zoltán, Szőcs Géza, Orbán János Dénes, Muszka Sándor, Szálinger Balázs, Király Zoltán, Karácsonyi Zsolt, László Noémi, Jónás Tamás költészetével foglalkoztál. Mivel nem értek franciául, de az egyik legérzékibb és legizgalmasabb nyelvnek gondolom, nagyon kíváncsi vagyok, hogyan rezonálnak ezek a magyar versek, milyen kapocs van a két nyelv eszköztára között, mi okozott nehézséget fordítás közben?*

– A fordításaim szerintem elkerülhetetlen módon úgy hangzanak, mint Weiss Raoul-féle francia versek (van olyan, s nem is kevés, de pár ember kivételével senki soha nem látta őket). Hiszen a versfordításnak szerintem akkor van értelme, ha a fordításnak (jelen esetben: a francia szövegnek) is teljes jogú versstátusza van. Verset nem lehet személytelenül fordítani. Illetve lehet, de nem szabad (vagy úgy szabad csak, ha idegen nyelvű szövegmagyarázatnak – nem pedig önállóan használható versnek – tekintjük az eredményt). Nagy nehézségekkel eddig nem küszködtem, hiszen olyan ritka műfordítói szerencsében volt részem, hogy mindig én válogattam a fordítandó szerzőimet. Ilyen szempontból másodlagos, bár kellemes aspektus, hogy többnyire barátok. Fontosabb az egyrészt, hogy a költészetük nekem is mond valamit, másrészt, hogy a verseik olyanok, amilyeneket képes vagyok nagyobb gyötrelmek nélkül a saját francia költői nyelvembe „átönteni”. Ezért van, például, hogy az általam nagyra tartott Végh Attila verseivel eddig nem próbálkoztam – mert az már kihívás. Sőt, Bréda Ferenc és Szőcs Géza fiatalkori verseitől is kicsit félek még – holott vonzani persze vonzanak.

– *Milyen recepciója van a magyar irodalomnak Franciaországban? Mit olvas szívesen egy francia?*

– Minél kevésbé magyar, annál jobb a recepció, hiszen az ottani – mélyen ideologizált – kiadói rendszer előnyben – vagy akár kizárólagosságban – részesíti a budapesti-urbánus irodalmat.

Olyan (néha amúgy magas színvonalú) irodalmat, amit immár száz éve itt művelnek magyar nyelven, de mégis olyan, mintha előzőleg franciáról fordították volna. Ezt nem én konstatom, hanem (a Nyugat nemzedékére nézve) a legnagyobb nyelvészfordító elődöm, Aurélien Sauvageot a memoárjaiban.

Ez az oka, hogy Mikszáthról például nem tudnak egyáltalán, Móriczból fordítottak ezt-azt, de nemsokára feledésbe merült. Márait pedig a (szerintem) kevésbé értékes részénél kezdték, azóta a *Vallomás* azért megjelent, de filozófiailag legsűrűbb művét, a *Szegények iskoláját* eddig hiába fordítottam: tíz éve kiadói fiókokban porosodik a fordításom. Így nem is annyira fura, hogy nincs ott valami nagy hírneve a magyar prózának: eléggé természetes dolog, hogy a francia olvasó szívesebben olvassa eredeti változatban a sajátját, mint annak Duna menti másolatait. Ha nem diktatúráznák le hébe-hóba a 2010 utáni kormányokat, szerintem ki sem adják őket. A versben, ahogy már említettem, más a helyzet. A magyar költészetet elismerik, csak nem olvassák, de mondjuk ott már a franciát sem.

– *A kortárs francia költészet és széppróza milyen érdekességekkel, nemzedéki csoportosulásokkal, performatív ötletekkel rukkolt elő a rendszerváltástól napjainkig? Mit tudnál kiemelni, és mi az, ami a magyar olvasóhoz nem jutott el, de érdemes lenne lefordítani?*

– Vajmi keveset. Az a nagyon kevés szerző, aki ott még képes tartalomdús irodalmat teremteni (pl. Houellebecq), azt már fordítják, s jól teszik. A francia olvasó egy olyan nagy múltú irodalomtól, amit ő már nem becsül meg, manapság azt kapja, amit érdemel: rossz műveket. Hiszen a mai átlagfrancia már nem is akar francia lenni, hanem „európai” – azaz: amerikai, de fegyverviselés nélkül. Ennek következményeképpen túlnyomó többségben fordított angolszász irodalmat fogyasztanak az idősebbek, a fiatalok pedig már eredetiben zabálják. Egy ilyen felzárkózástól a Jóisten óvja a magyar népet!

Így – ha nem is volt időm újabban részletesen szétnézni – nem lepődnék meg, ha az új gyöngyök inkább a francia ajkú afrikai irodalomban jelennének meg, mégpedig az Afrikában élő, saját

kultúrájukban gyökerezett szerzőknél, inkább, mint a közkedvelt – vagy legalábbis közpénzelt – migránsirodalomban...

Azt érdemes közzétenni, ami az önmutoztatáson túlmutat

– *A szerelmes verseid visszatérő motívuma az ironia. Mintha minden szerelmes vers kicsit filozofikus lenne, mintha azért érdekelne a szerelem, hogy a gondolatot keresd meg a segítségével, az eszmeiséget, a dolgok örök mozgatórugóját. Jól látom?*

– Jól. Szerelmes levelet lehet, persze, versben is megírni. Brédától viszont azt is tanultam, hogy azt nem érdemes közzétenni, míg nincs benne olyan gondolat, ami az egyéni sztorijaidon, az önmutoztatáson túlmutat. Ez amúgy nemcsak a szerelmi tapasztalatok terén igaz. Azok csak gyakrabban kerülnek az asztalra ilyen távlatban, mert korunk egyik halálos hibája az, hogy egyéni dolognak tartja a szerelmet. Így nemcsak rosszul írjuk sokszor – hanem, még gyakrabban, rosszul is éljük.

– A valódi pornó az, hogy meg fogunk halni – *írod a Viva la muerta című versedben.*

Mintha szándékosan kerülnéd az érzelgősséget. Talán azért, mert Bréda Ferenc tanítványa voltál. A lírádat olvasva sok gondolat, stílusjegy őt juttatta eszembe. A vagányság, a szókimondás, az utalásrendszerek, a klasszikus műveltség. Játsszunk egy kicsit! Mit mondana Bréda a Viva la muerta című versedre? És a Welcome to the Hotel Transylvania-ra?

– Igazad van, de talán másképp. Ami fölsejlik azokban a verseimben, az talán inkább Bréda maga, mint a költészete. Hiszen ő igazi ezoterikus mester volt, aki tudta, hogy az ember könnyen ráfázhat a kötettség megcsontosodott saját tudására. A kötettei amolyan felkészítő szemináriumok voltak, de a nagy leckét – emlékezz vissza – azt mindig ott, a kocsmasztalnál kaptuk. Az írott szókimondáshoz tartózkodóan állt hozzá, s engem mindig szidott, hogy túl explicit a kifejezésem. Ezekről most is azt hallanám tőle, szerintem. De „a karakter, sors”.

– *A szonett nagyon feszes, meglehetősen nehéz versforma. Szócs Gézának és Bösörményi Zoltánnak ajánlasz, nagyon szép verseket. Hogyan birkóztál meg a szonett műfajával, ezeket a verseket az ő költészetük ihlette?*

– Bösörményi Zoltánban többek közt a klasszikus kötött formák nagymesterét tiszteltem. Ihletforrásai pedig annyira eklektikusak, hogy fordítás közben a fordítója akarva-akaratlanul művelődik. Szócs Gézától viszont, holott az egyik legnagyobb élő magyar költőnek tartom, fura módon eddig főleg prózát, illetve drámát fordítottam – de ezek csak külső címkék. Szócs Géza szerintem mindenben költő, úgyszólván abszolút, vegytiszta költő. A költői, ezoterikus Erdély-értelmezése számos ponton összeér az enyémmel – titokzatos módon, mert ez már így volt, mielőtt tudtunk volna egymásról.

A mesterkéltnövénytan engem fáraszt

– *Másik klasszikus műfaj, ami közel áll hozzád, az elégia. Izgalmas számomra, ahogy a klasszikus formát kevered a modern témával. A Timeline-elégia sem mindennapi szerelmes vers. Az elidegenedésre, a virtuális világ életszerű, ám élettelen, hazug jelenségeire reagál.*

A Facebook-on néztem, hogy mész férjhez,

Szülsz, szoptatsz, válsz, piálsz, tépsz, jógázni kezdesz

– *olvasható a versben.*

– Ezt – ezen páran meg fognak lepődni – Houellebecq-től tanultam. Hát igen, ő nemcsak a legsikeresebb francia regényíró, hanem egyben a – szerintem – legjobb élő francia költő. Ahogy Csornyj Dávid a *Black Friday*-ről versel, Houellebecq a szupermarketekről, a *discount*-tömegüdülésekről, a szexturizmusról ír verseket. Nincs költői téma, csak költői szemszög. Az élettelen felhatalmasodása életünk fölött lényegében olyan régi, mint a technológiai civilizáció: a Facebook nem *magában* élettele-
nebb, mint a sürgöny – csak mi egyre engedelmesebbek lettünk

a robotizált élet előrelépéseivel szemben. De ha ettől szenved az ember, akkor azt kell megnevezni – nem olyan képzeletbeli kertekben téveszteni az olvasót, ahol mi már nem sétálunk sem együtt, sem külön, vagy virágokról szónokolni, miközben már rég csak *emotikonokat* küldözgetünk. A mesterkelt növénytan engem fáraszt.

- Szabad vagy, mint tavaly megdöglött madárka,
Mint meg nem született, bitang boldog lettél,
És korrekt, és üres – a semmi kurvája

– *írod a Rendszer című versedben. Divatos szóval élvén ez egy nagyon ütős közéleti vers. A modern kor embere nem lehet szabad?*

– Ha lehet, ha nem – egy biztos: szabadsága vagy rabsága a legkisebb mértékben Magyarország kormányán múlik. Ezért tartom szerfölött nevetségesnek a magyar irodalmi világban folyó felszínes, gyerekes politizálást. Figyelem a magyar firkálókat: multiknál dolgoznak, multiktól fogyasztanak (amelyekre a vérszegény magyar államnak még akkor sem lehetne befolyása, ha szeretné, hogy legyen), a nemzetközi pénztőke diktatórikusan rendelkezik életük fölött, s ők közben azon hisztiznek, hogy valamilyen milliomosnak a magánegyeteme ide vagy oda költözne (vagy szimulálná a költözést). Ez több mint komolytalan. Hogy ezt sokan épp az elmúlt 30 esztendő legkevésbé comprador jelleű, a népnak legkevésbé ártalmas magyar kormány ellen művelik – felelőtlenségük óriástortáján már csak a hab.

A románok ismertették meg velem először Erdélyt

– *Műfordítói pályádat Lucian Blaga franciára fordításával kezdted. Miért román költő, és miért pont Blaga?*

– Blaga is szellemileg maximálisan erdélyi költő. Róla mindig Kós Károly, az erdélyi gótika jut eszembe – félig-meddig paradox módon lévén, hogy pravoszláv szerzőről, egy ortodox pap fiáról van szó. De Hamvas is jól tudta, hogy Erdély védőzsenije nem más, mint Bizánc... Én amúgy akkor már tudtam románul

olvasni, de még nem voltam képes magyar költészetet fordítani. A románok ismertették meg velem először Erdélyt (egyesek a későbbiekben ezt meg is bánták: azok, akik zokon vették, illetve nem értették, hogy magyarul is megtanultam – de hiszen ők pont azok, akik Erdélyt nem értik, ha ott születtek, ha nem).

– *Írtál román nyelven egy regényt is* Eu l-am ucis pe Obama címmel (Én öltem meg Obamát), amely a Tribuna folyóirat kiadójánál jelent meg. Hangzatos címe van, mit kell tudnunk róla? Megjelenik magyarul is?

– Ha valaki lefordítja, igen. Én nem szeretném lefordítani. A laikusok meglepetésére az önfordítás sokunknak bonyolultabb, fárasztóbb, kétségbeejtőbb műfaj, mint a más író műveibe az idegen nyelvű belegázolás. Inkább újraírnám magyarul, mert úgy érzem, hogy formavilágban is, témákban is már túlléptem azon a 2011-es énemen. Hogy egy ilyen című művem egyáltalán megjelenhetett a jóformán amerikai gyarmatnak tekinthető román állam területén, fura módon azt is Brédának köszönhetem (aki pedig irtózott ettől a potenciális botránytól), hiszen szintén ő az, aki bemutatott a Tribuna igazgatójának, a nemesen és művelten örült Mircea Armannak.

– *Alexandru Petria költészete, amit neked köszönhetően ismerhettek meg az olvasók, szintén nem mindennapi. A román költőre is jellemző a direktség, a szókimondás, a társadalomkritika. Milyen ma a kortárs román költészet, tervezel-e hasonló stílusban író költőket lefordítani, mint Alexandru Petria?*

– Ahogy te és Böszörményi Zoltán magyar nyelven, Petria és Adrian Suciú cinkosa voltak a román irodalmi keresztapám. Jól láttad: stílárisan rokonlelkek vagyunk, amellet, hogy ő sem véget nem érő vegetáriánus-nemdohányzó-feminista zsúrként képzei el a mennyországot. Ehhez képest már majdnem másodlagos fontosságú, hogy székely volt az édesanyja, és magyarul is ért. Nagyszerű elbeszélő prózája is van, amúgy. De Petria magányos farkas. Versvilágban az ottani falkavezér inkább a szintén erdélyi (besztercei) származású Adrian Suciú. Az ő körében ismertem meg a nála idősebb költőgeneráció legjobbait (mint az

azóta sajnós elhunyt Ciprian Chirvasiut és George Mihalcea-t), és, persze, a saját (és/vagy Chirvasiutól átvett) tanítványait – pl. az alig 30 éves, de már Jónás-szerűen szikrázó Tudor Voicut. Szóval lenne munka, bőven...

– *A magyar nyelvű költészettel 2014-ben debütáltál egy Kányádi Sándor tiszteletére szervezett kolozsvári felolvasóesten. Tervezel magyar nyelven megjelentetni verseskötetet?*

– Nagy szó az, hogy tervezni. Bár az errefelé dívó kötet-misztikában nem részesülök, nyilván kapható lennék olyasmire. Sőt, ajánlatot is kaptam nemrég az egyik nagy magyar kultúrcondottiere-től. Újabb sajnós nem nagyon veszi fel a telefont. Azok a téli vírusok ...

Vaszary János (1867 – 1939) festménye/Magyar Nemzeti Galéria